WWF Suomi
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh (09) 7740 100
wwf.fi
panda.org

Maa- ja metsätalousvaliokunta 15.1.2021

Asia: WWF Suomen lausunto koskien asiaa ”VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma”

WWF Suomi kiittää lausuntomahdollisuudesta ja lausuu seuraavaa.

Kestämätön ei kestä. Luonnonvarojen ylikulutuksesta johtuvat akuutit ympäristöongelmat, etupäässä ilmastokriisi ja luontokato, uhkaavat yhteiskuntien mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää inhimillistä hyvinvointia[1]. COVID-19 -pandemia ja siitä johtuva taloudellinen myllerrys ovat kenties avanneet ainutkertaisen mahdollisuuden uudistaa yhteiskuntia ja talouksia riittävän perinpohjaisesti, jotta ympäristön kannalta kestämättömät toimintamallit voidaan purkaa ja korvata ne uusilla ja huolehtia samalla ihmisten hyvinvoinnista. Tässä uudistumisessa on välttämätöntä onnistua, jotta voidaan pienentää riskejä ilmastojärjestelmän ja ekosysteemien horjumisesta pois verrattain ennakoitavista ja nyky-yhteiskunnille suotuisista olosuhteista. Tätä taustaa vasten ”Suomen kestävän kasvun ohjelman” sisällöt ovat kriittisen tärkeitä.

Ensimmäiseksi todettakoon taustaksi, että ”kestävän kasvun” raameissa tapahtunut keskustelu ja politiikkatoimet eivät ole toistaiseksi tuottanut todistusaineistoa siitä, että olisimme laajasti siirtymässä pois luonnonvarojen ylikulutuksesta. Pikemminkin päinvastoin, luonnonvarojen kulutus Suomessa on yhä selvästi kasvanut 2000-luvulla[2]. Voisi olla hyödyllistä avata ajattelua laajemmaksi ”kestävän kasvun” ahtaista raameista, jotka saattavat tarpeettomasti rajata ajatteluamme.

Kestävän kasvun ohjelma sisältää useita hyvin valittuja elementtejä, joiden laadukas toteuttaminen voi parhaimmillaan edistää vihreää siirtymää huomattavasti. Painopisteissä on osittain myös vakavia puutteita. Alla yksityiskohtaisempia kommentteja eri kohtiin.

- ”Painopiste 1: Koulutuksella ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle”
    - Painopisteen kuvauksessa nostetaan oikeutetusti esiin koulutuksen merkitystä ja todetaan erinomaisesti, että ”Elvytys- ja palautumissuunnitelman toimenpiteillä edistetään vihreän ja digitaalisen siirtymän vaatimaa systeemistä muutosta nostamalla osaamistasoa ja parantamalla TKI-investointien vaikuttavuutta koko maassa sekä mahdollistamalla kunnianhimoisempaa tutkimusta ja kannustamalla yrityksiä lisäämään TKI-toimintaa…. Työmarkkinoiden murroksen sekä vihreän

[1] https://ipbes.net/sites/default/files/2020-02/ipbes_global_assessment_report_summary_for_policymakers_en.pdf & https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fcosc.2020.615419/full
[2] https://findikaattori.fi/fi/88

siirtymän ja digitalisaation takia ammatin vaihtaminen on välttämätöntä yhä useammalle tulevina vuosina. Rakennemuutoksessa syntyvät uudet ammatit ja työtehtävät vaativat korkeampaa osaamista.” s. 24

- Painopisteen teksteissä voisi mainita selvemmin sen, että kestämättömiin toimintamalleihin nojautuvasta liiketoiminnasta ja ammateista on välttämätöntä luopua ja tämän murroksen äärellä olevien ihmisten osaamisen uudistamisesta ja toimeentulosta on huolehdittava. Oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa (JTF) tulisi käyttää tässä erityisesti hyödyksi. Turveyrittäjien ja -työntekijöiden tilanne on tästä muutoksesta konkreettinen esimerkki. Jatkossa esimerkiksi myös maatalouden eläintuotteiden kysynnän nähdään laskevan, kuten MTK omassa ilmastotiekartassaan arvioi, joten jonkinlaisia luopumistukia tai vastaavia tulisi luoda myös sille sektorille (sen sijaan, että panostetaan veronmaksajien raskaasti tukeman tuotannon vientiponnisteluihin ulkomaisille markkinoille).

- ”Painopiste 2: Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta”
  - Laajassa kokonaisuudessa mainitaan useita tärkeitä elementtejä, kuten periaate polttoon perustumattomien ratkaisujen suosimisesta energiamurroksessa (koska fossiilisia ei voida enää polttaa ja laajamittaisella puun poltolla on huomattavia haittoja[3]), rakennuskannan energiatehokkuuden edistäminen, yhteiskuntien ja liikenteen vähähiiliset ratkaisut sekä ympäristökestävyys ja luontopohjaiset ratkaisut.
  - Kokonaisuudessa on myös useampi puute:
    - Vakavimpia niistä on ehkä tyhjyys alussa esitettävän aivan oikean toteamuksen jälkeen ”kestävän kasvun reunaehtona on luonnonvarojen kestävä käyttö” (s. 29). Tätä reunaehtoa ei kuitenkaan seuraa minkäänlaista merkityksellistä analyysiä tai ehdotuksia siitä mikä luonnonvarojen käytön kestävyyden tila on tai miten sitä ohjelmassa tulisi käsitellä ja millaisia tavoitteita sille tulisi asettaa (katso myöhempänä lausunnon kohta *Kriteerien asettaminen*).
    - Seuraava lause perustuu vanhaan ja vajavaiseen käsitykseen bioratkaisujen ilmastohyödyistä (s. 31): ”Biopohjaisilla, fossiilisia korvaavilla raaka-aineilla ja tuotteilla on merkittävä rooli hiilineutraaliuden saavuttamisessa.” Ohjelman laatijat eivät ilmeisesti ole perillä useamman vertaisarvioidun tutkimuksen tuloksista[4], joiden mukaan puun käytön lisääminen aiheuttaa suuremman hiilinielutappion metsissä

[3] https://easac.eu/publications/details/commentary-on-forest-bioenergy-and-carbon-neutrality/
[4] https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301479719308333
& https://pubs.acs.org/doi/10.1021/acs.est.6b00122
& https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/ffgc.2020.562044/full

kuin mitä toisten raaka-aineiden korvaamisesta saatava ilmastohyöty on. Lainauksissa oleva lause tulisi poistaa ja korvata toteamuksella siitä, että ainakaan puun käytön kohdalla ilmastohyötyjä ei näyttäisi olevan. Tästä samasta syystä johtuen viittaukset biotalousratkaisuihin tulisi karsia pois ja biotalousratkaisut olisi turvallisinta rajata ohjelman ulkopuolelle.

  - Maininnat teollisuuden kilpailukyvystä jäävät epäselviksi. Useissa kohdissa ohjelmaa mainitaan hienosti osaaminen ja tutkimus toimintaa uudistavina tärkeinä tekijöinä, mutta joissain kohdin kilpailukyvyllä (s. 30 ”Energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukyvyn kehittäminen”) tarkoitetaan mahdollisesti toimintamalleja, joiden kilpailukyky perustuu hintakilpailukykyyn ja siten mahdollisesti mahdollisimman halpaan energiaan ja raaka-aineisiin. Tämä asetelma on luonnollisesti täysin vastakkainen kestävyyteen ohjaavien kannustimien suhteen. Jos energia ja raaka-aineet ovat halpoja, luonnonvarojen ylikulutukseen perustuva bulkkituotanto on kilpailukykyisempää, mutta samaan aikaan uudistavat toimintamallit ovat heikommin kannattavia. Molempia on vaikea saavuttaa samaan aikaan. Ohjelman tulisi keskittyä ainoastaan toimintamallien uudistamiseen silläkin uhalla, että kestämättömän bulkkituotannon hintakilpailukyky kärsii.

- Myös muissa painopisteissä (3-6) on syytä tarkastella edellä esitettyjä näkökulmia, kun ne näissä painopisteissä esiintyy.

Ohjelmaa on välttämätöntä täydentää määrällisellä tavoitteella luonnonvarojen ylikulutuksen vähentämiseksi. Kansainvälinen luontopaneeli IPBES toteaa tiedeyhteenvedossaan[5], että kestävää kehitystä ei voida saavuttaa nykyisillä ylikulutuksen trendeillä. Suomen kestävyyspaneeli[6] painottaa luonnonvarojen ja maankäytön vähentämistä keskeisenä askeleena kestävyyteen. Tuore kiertotalousohjelmaehdotus[7] toteaa mm. ilmastopaneelin, kestävyyspaneelin ja luontopaneelin suosituksesta, että luonnonvarojen käytölle tulisi asettaa vähentämisen tavoite. Tosin kiertotalousohjelmaehdotus päätyy esittämään vaatimatonta tavoitetta luonnonvarojen käytön laskemista vuoden 2015 tasolle, vaikka aineistossa todetaan, että käytön nykytaso on Suomessa noin 29 tonnia per henkilö vuodessa, kun kestävä taso on 3-8 tonnia. Jos Suomen kestävän kasvun ohjelmassa ei aseteta tuon kestävyystason mukaista luonnonvarojen käytön vähentämisen määrällistä tavoitetta ja aikataulua, tämä on tietoinen ratkaisu jättää tieteen tuottama tieto huomiotta ja luopua kestävän kehityksen tavoitteesta. Ilman ylikulutuksen purkamista ei ole kestävä kehitystä.

---

[5] https://ipbes.net/sites/default/files/2020-02/ipbes_global_assessment_report_summary_for_policymakers_en.pdf

[6] https://www.kestavyyspaneeli.fi/2020/02/14/kuusi-polkua-kestavyyteen-evastykset-systeemisen-kestavyysmurroksen-edistamiseksi-suomessa/

[7] https://ym.fi/-/kiertotalousohjelma-ehdottaa-toimia-ymparisto-ja-taloushaasteisiin-myos-taittamaan-ylikulutusta

Kriteerien asettaminen. Kuten kestävän kasvun ohjelmapaperissa todetaan, on Suomen virallinen suunnitelma koskien kestävän kasvun ohjelmaa toimitettava EU:lle viimeistään huhtikuussa 2021. Jatkovalmistelussa on tarkoitus kiinnittää huomiota yleisiin ja tarkempiin kriteereihin, jotta varmistetaan, että EU:n RRF-asetuksen mukaiset kriteerit tulevat täytetyksi. Olisi erityisen tärkeää, että tarkempien kriteerien valmistelussa ja toimeenpanossa ei tyydytä ainoastaan mahdollisimman helppoon asetuksen vaatimusten täyttämiseen, vaan käytetään täysimääräisesti hyödyksi rahoituksen tuoma mahdollisuus ympäristökriisin ratkaisemiseksi. Tällöin on muun muassa syytä asettaa EU taksonomian mukainen Do No Significant Harm (DNSH) -vaatimus kaikille ohjelman toimille vaikka RRF-asetus ei näyttäisi sitä selväsanaisesti vaativan. Lisäksi ilmastotoimissa ei tulisi soveltaa ns. Rio Markereita vaan käyttää ainoastaan EU taksonomian mukaisia vaativampia kriteerejä. WWF:n asiantuntemus on käytettävissä myös jatkovalmistelun teknisissä yksityiskohdissa.

Tärkein WWF:n toive on, että **eduskunnan valiokunnat edellyttävät parhaan tiedon mukaista luonnonvarojen käytön vähentämisen määrällistä tavoitetta ja aikataulua sekä toteutussuunnitelmaa lisättäväksi kestävän kasvun ohjelman ohjaavaksi periaatteeksi ja keskeiseksi indikaattoriksi.**

Maailman Luonnon Säätiö (WWF)
Suomen Rahasto sr.

Jari Luukkonen
suojelujohtaja

Jussi Nikula
ohjelmapäällikkö